

Rekabet Hukuku ve Politikasının Türk İş Hayatındaki Rolü ve Önemi

Dr. Kemal Erol
Avukat

Türk İş hayatı Rekabet Hukuku ile tanışalı 14 yıl oldu. Türkiye'nin Avrupa Birliği ile 1996 yılında gerçekleştirdiği "Gümrük Birliği"nin bir ön koşulu olmasaydı, Türkiye'de rekabetin korunmasına yönelik bir kanunun 1994 yılı Aralık ayında kabul edilmesi ve onu etkin uygulayabilecek bir Rekabet Kurumu'nun 1997 yılında oluşturulması belki biraz daha gecikecekti. Bu gelişmeyi Gümrük Birliği'ne borçlu olsak bile, AB ile ilişkimizden bağımsız olarak, eninde sonunda, Türk iş dünyası için vazgeçilmeyecek bir unsur olan Rekabet Hukuku kurallarının uygulanması kaçınılmaz bir olgu olacaktı. Zira, piyasada mal ve hizmet üreten pazarlayan dağıtan satan ve alan tüm teşebbüslerin rekabetçi koşullarda faaliyet gösterebilmelerini sağlamak üzere, devletçe bir düzenleme yapılması, 1960 sonrasında Avrupa ülkelerinden başlayarak tüm dünya ülkelerine yayılan bir genel uygulama olmuştur. Bu amaçla Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) ve Bölgesel İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) gibi Türkiye'nin asli üyesi olduğu uluslararası kuruluşlar, Model Rekabet Kanunları hazırlayarak üyelerine bu modelde birer rekabet kanununa sahip olmalarını ve hepsinden önemlisi, bu kanunun siyasi otoriteden etkilenmeden uygulayabilecek idari ve mali özerkliğe sahip, yarı yargısal yetkilerle donatılmış Rekabet Otoritesi kurulmasını tavsiye etmişlerdir. Türkiye de, uluslararası düzeyde hem AB ile uyum sağlamak, hem bu tavsiye kararlarına uymak; ulusal düzeyde de Anayasaya 1982'de girmiş olan "Devlet....piyasadaki kartelleşmeyi ve tekelleşmeyi engeller" şeklinde özetlenebilecek direktifi yerine getirmek üzere 4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanunu yürürlüğe sokmuş olup, 2007 yılından bu güne kadar Rekabet Kurumu ve onun kararlarının yargısal denetimini yapan Danıştay'ın başarılı kararlarıyla Türk iş ve hukuk hayatı uygulamasına sokmuş bulunmaktadır.

Bu Kanunun önemi, Anayasa'daki direktiften de anlaşılacağı üzere, piyasadaki teşebbüslerin, kartelleşmeler ve tekelleşmeler başta olmak üzere, rekabeti bozacak her türlü anlaşmalar ve eylemler yoluyla rekabeti bozmalarını, hem de özel sektör/kamu sektörü teşebbüsü ayrımı yapılmaksızın, ilk kez yasaklamış ve yapanlara da ağır para cezaları öngörmüş olmasındadır.

Sadece Avrupa Birliği'nde ve OECD ülkelerinde değil, liberal ekonomik modeli benimsemiş tüm ülkelerde adeta ekonominin Anayasa hükmü gibi uygulanması gerektiği artık kabul edilmiş olan rekabet kurallarının, hiç bir sektör ayrımı yapılmadan tüm sektörlerde, tavizsiz uygulanması esastır. Zira ancak bu halde, eko-

nomide kaynakların en etkin ve verimli kullanılması garanti edilmiş; bu sayede de toplumda sosyal refah kaybının önüne geçilmiş olur. Zira bilindiği gibi, liberal ekonomilerde, piyasa kendi koşulları içerisinde en optimum şartlarda kendiliğinden oluşur. Kanunla yasaklanan da bu koşulların piyasada kendi şartlarında oluşmasını engellemek üzere yapılmış "piyasa dışı" uygulamalardır.

Bu çerçevede, rekabet kurallarının, sadece kanuna konulmuş olmasına karşın, uygulanması etkin bir biçimde yapılamazsa, söz gelimi, bazı sektör aktörlerinin ya da bazı devlet teşebbüslerinin, "...devlete getirdiği gelir ve/veya özel konumunun gereği gibi kimi subjektif gerekçelerle rekabeti bozmasına göz yumulması uygun olur" gibi bir anlayışa sahip olunursa, Kanunun amacına uygun hizmet vermesi mümkün olmaz. Bu yüzden, Kurumun Karar Organı Kurulun idari ve mali özerkliğe sahip ve bağımsız karar verebilme yeteneği ile donatılmış olması son derece önem taşımaktadır.

Benzer şekilde, teşebbüs tanımına girmediği için Rekabet Kanunu'na tabi olmayan devlet kuruluşlarının (örneğin bir Bakanlığın) bizahtıhi kendi tasarrufları ile (örneğin çıkaracağı bir Yönetmelik ya da Tebliğ ile) rekabeti bozmalarını önlemek üzere, adına "rekabet savunuculuğu" denilen bir önemli görevi daha vardır ki bunu da başarıyla yapabilmesi için Kurumun Rekabet Politikasını özümsemiş ve Hükümetlere de bu konudaki görüşlerini kabul ettirme kapasitesine sahip olması gerekmektedir.

Ülkemizde, yalıtım sektöründe, çok sayıda aktörün piyasa koşullarında üretim, dağıtım ve pazarlama yapmış olması nedeniyle rekabetin çok yoğun olmasından kaynaklanan, antitröst anlamındaki Rekabetin Korunması Hakkındaki 4054 Sayılı Kanun'un ihlali anlamında bir rekabet sorunu bulunmadığı; buna karşılık Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmiş olan başka bir ihlal türü olan "haksız rekabet" teşkil edebilecek davranışlar sebebiyle sektörde şikayetlerin bulunduğu söylenebilir. Antitröst anlamındaki Rekabet Hukukundan farklı bir disiplin olan bu haksız rekabet uygulamalarından başka bir yazımızda söz edeceğiz.